

Minister-president, minister van Algemene Zaken
Drs. H.W.M. (Dick) Schoof
Postbus 20001
25 EA Den Haag

Kopie naar:
Minister van Infrastructuur en Waterstaat
Dhr. B. (Barry) Madlener

Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Mevrouw M.F. (Fleur) Agema

Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Mevrouw F.M. (Femke Marije) Wiersma

Uw kenmerk:

Ons kenmerk: Brief-PFAS-Kabinet

Betreft: Verzoek tot (1) Aanscherpen drinkwaternorm PFAS om de volksgezondheid te beschermen, en (2) Op zo kort mogelijke termijn verbieden van PFAS in bestrijdingsmiddelen en kunstmest

Nijmegen, 29 juli 2024

Samenvatting

Burgers krijgen PFAS binnen via de lucht, via voedsel en drinkwater. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de Land- en Tuinbouw levert hier een grote, zo niet de grootste, bijdrage. Het gaat hier om het jaarlijkse gebruik van tenminste 221.000 kg PFAS bevattende pesticiden.¹

PFAS worden ook wel “for ever chemicals” genoemd, omdat ze niet afbreken in het milieu. Afgaand op de norm van de EFSA, overgenomen door het RIVM krijgen veel Nederlanders te veel PFAS binnen via het drinkwater. Het overschrijden van de gezondheidkundige norm brengt de gezondheid van kwetsbare groepen zoals baby's, jonge kinderen en mensen met een verzwakt immuunsysteem ernstig in gevaar.

MOB doet hierbij een dringend verzoek aan het kabinet om de normering aan te scherpen conform de huidige wetenschappelijke inzichten en zo snel mogelijk over te gaan tot het nemen van maatregelen om de PFAS-belasting van de bevolking te verminderen. Het kabinet kan zich niet lager verschuilen achter “Europa” voor het stoppen van mogelijk de grootste bron van PFAS: de Land- en Tuinbouw en kan op zeer korte termijn het gebruik van PFAS in bestrijdingsmiddelen en kunstmest verbieden. De volksgezondheid is hier in het geding, waardoor concrete maatregelen nu nodig zijn.

Toelichting

De EFSA, Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en het RIVM adviseren een strengere norm voor drinkwater die is vastgesteld op basis van toxiciteit en gezondheidkundige effecten. Deze norm afgeleid door RIVM en de EFSA van 4,4 ng/L PEQ is niet overgenomen door ministerie van I&W. De huidige wettelijke norm voor PFAS in drinkwater, 100 ng/L beschermt de volksgezondheid onvoldoende en is in feite toxicologisch gezien achterhaald.

¹ <https://www.boerderij.nl/pfas-in-bestrijdingsmiddel-op-landbouwgrond>

Uit onderzoek dat MOB uitvoert in het kader van de Kaderrichtlijn Water is gebleken dat het drinkwater in Nederland dat geproduceerd wordt uit oppervlaktewater is vergiftigd met PFAS en de nieuwe gezondheidskundige norm overschrijdt. Ook Universiteit Utrecht kwam tot deze conclusie bij het onderzoek in opdracht van Inspectie Leefomgeving en Transport.²

Het overschrijden van de gezondheidskundige norm brengt de gezondheid van kwetsbare groepen zoals baby's, jonge kinderen en mensen met een verzwakt immuunsysteem ernstig in gevaar. PFAS is in verband gebracht met talloze schadelijke effecten op de gezondheid. De huidige metingen zijn waarschijnlijk zelfs nog een grote onderschatting van het werkelijke gezondheidsgevaar, want veel meetapparatuur is nog niet gevoelig genoeg om van alle PFAS de exacte hoeveelheid te meten. Het werkelijke risico ligt waarschijnlijk veel hoger.

Discrepantie tussen de wettelijke norm en de gezondheidskundige norm

Zoals hierboven gesteld, zitten er behoorlijke gezondheidsrisico's aan de hoeveelheid PFAS die zich momenteel in het drinkwater bevindt. Ook de EFSA onderschrijft dit en stelt dat de norm voor PFAS in drinkwater die is vastgesteld bij de herziening van de Drinkwaterrichtlijn en is opgenomen in het Drinkwaterbesluit, niet in lijn is met de nieuwe wetenschappelijke kennis over gezondheidsrisico's van PFAS-stoffen.³ Er is sprake van een forse discrepantie tussen de wettelijke norm en de gezondheidskundige realiteit.

Vanaf 12 januari 2026 is Nederland wettelijk verplicht om aan de norm voor de concentratie PFAS in drinkwater te voldoen, welke volgt uit de hernieuwde Europese Drinkwaterrichtlijn.⁴ Nederland heeft deze wettelijke norm van 100 ng/L opgenomen in het Drinkwaterbesluit, waardoor dit de huidig geldende wettelijke norm is.⁵ Het kraanwater in Nederland voldoet momenteel aan deze wettelijke norm. De wettelijke norm is echter niet de norm die in lijn is met de recenter uitgebrachte, gezondheidskundige inzichten van de EFSA, die zijn overgenomen door het RIVM. De gezondheidskundige norm die de EFSA en het RIVM veilig achten is vastgesteld op 4,4 ng/L. Bij ruim 57% van de monsters van drinkwater gemaakt van oppervlaktewater wordt deze gezondheidskundige norm overschreden.⁶

Het RIVM stelt dat op basis van de gezondheidskundige inzichten van de EFSA het wenselijk is om de hoeveelheid PFAS die mensen binnenkrijgen via drinkwater de komende jaren te verlagen, zodat er op termijn wordt voldaan aan de gezondheidskundige norm zoals deze is vastgesteld door de EFSA.⁷ Dit is ook opgemerkt door de Europese Commissie bij het voorstel tot herziening van de Kaderrichtlijn Water: "Met betrekking tot PFAS moet worden opgemerkt dat dit voorstel, in tegenstelling tot de herziene drinkwaterrichtlijn, is gebaseerd op het meest recente advies van de EFSA over PFAS, dat op 9 juli 2020 is aangenomen."⁸ Er wordt dus door de EFSA, het RIVM en de Europese Commissie aangesloten bij de gezondheidskundige norm van 4,4 ng/L.

Grondwettelijke zorgplicht en artikel 7 lid 3 Kaderrichtlijn Water

Aangezien het hier gaat om normen die belangrijk zijn voor de gezondheid van de burger, vraagt deze omstandigheid om een snel en effectief ingrijpen van de overheid. De overheid heeft op grond van artikel 21 van de Grondwet immers de plicht om zorg te dragen voor de woonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. Artikel 22 van de Grondwet verplicht de overheid tot het treffen van maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid. MOB verzoekt u om aan deze verplichtingen te voldoen en de burger in bescherming te nemen. De artikelen bevatten een instructie-norm, in die zin dat u zich actief moet inzetten om deze rechten te bevorderen.

² <https://www.ilent.nl/documenten/leefomgeving-en-wonen/drinkwater/drinkwater/rapporten/poly-en-perfluoralkylstoffen-pfas-in-rijn-maas-en-drinkwater>

³ <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2020.6223>

⁴ Richtlijn (EU) 2020/2184 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water

⁵ [wetten.nl - Regeling - Drinkwaterbesluit - BWBR0030111 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Drinkwaterbesluit-BWBR0030111(overheid.nl)) Bijlage A, tabel II

⁶ <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0149.pdf> p. 29

⁷ <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0149.pdf> p. 38

⁸ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d0c11ba6-55f8-11ed-92ed-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF p. 3

Verschuilen achter de in de nieuwe Drinkwaterrichtlijn vastgestelde Europese norm voor PFAS heeft geen zin. Deze zijn, zoals ook door het RIVM en de Europese Commissie wordt gesteld, gebaseerd op oude wetenschappelijke gezondheidskundige inzichten. Drinkwater draagt voor een groot percentage (ruim 20%) bij aan de PFAS-inname van de mens, dus wanneer de normen te hoog liggen, betekent dit dat het water uit de kraan niet veilig gedronken kan worden.

Verder schrijft artikel 7 lid 3 van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor dat het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, verlaagd wordt. Hoe meer PFAS er in het oppervlaktewater aanwezig mag zijn, hoe hoger de zuiveringsinspanning van drinkwaterbedrijven, hetgeen strijdig is met de KRW.

Om te voldoen aan de grondwettelijke zorgplicht en de bepaling uit artikel 7 lid 3 van de KRW is het dus noodzaak dat de norm voor het PFAS-gehalte in de bron voor drinkwater (oppervlaktewater en grondwater) wordt aangepast naar 4,4 ng/L en dat hier intensief op wordt gehandhaafd. Pas dan zal de zuiveringsinspanning voor drinkwaterbedrijven niet omhoog gaan.

Verzoek

Wegens de discrepantie tussen de huidige wettelijke norm en de gezondheidskundige norm voor PFAS in oppervlaktewater, wordt u dringend verzocht om zo spoedig de wettelijke norm aan te scherpen en af te stemmen op de gezondheidskundige norm die door de EFSA is vastgesteld en waar ook het RIVM en de Europese Commissie zich bij aansluiten. De wetenschap heeft aangetoond dat de risico's voor de gezondheid van de mens omtrent PFAS groter zijn dan voorheen gedacht werd.

Het is evident dat bestrijdingsmiddelen^{9, 10} en mogelijk ook kunstmest een grote bron van PFAS zijn, wat de noodzaak voor strenge regulering en controle in de agrarische sector verder onderstreept. Zie ook hier.¹¹ In tegenstelling tot de industrie is de agrarische sector een diffuse bron die bovendien niet gereguleerd wordt door lozingsvergunningen, wat het probleem verder compliceert en de urgentie van maatregelen verhoogt. Een eerste bijzonder effectieve maatregel is daarom het volledig verbieden van het gebruik van PFAS in de land- en tuinbouw die jaarlijks tenminste 221.000 kg PFAS bevattende pesticiden aanwendt. Deze vergiftiging van mens en milieu dient zo snel mogelijk te stoppen.

Indien de voorliggende brief op enigerlei wijze onduidelijk is, zijn wij vanzelfsprekend graag bereid tot het geven van een nadere toelichting.

Hoogachtend,

Drs. Johan G. Vollenbroek

Voorzitter van MOB

⁹ <https://www.theguardian.com/environment/2022/oct/07/forever-chemicals-found-insecticides-study>

¹⁰ <https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2023-11/Memo-en-Rapport-meetronde-freatisch-grondwaterkwaliteit-2023.pdf>

¹¹ <https://www.stichtingmobilisation.nl/naar-duurzame-landbouw/2024/04/22/een-deken-van-bestrijdingsmiddelen-over-nederland/>